

Oponentský posudek bakalářské práce Aleny Libánské: „Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené v Praze. Subkultura ‚Deylák‘ jako motivace pro indikované studenty k budoucímu profesionálnímu hudebnictví“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2008, 105 s. včetně příloh

Bakalářská práce Aleny Libánské „Konzervatoř Jana Deyla a střední škola pro zrakově postižené v Praze. Subkultura ‚Deylák‘ jako motivace pro indikované studenty k budoucímu profesionálnímu hudebnictví“ si klade za cíl „odhalit strategie, kterými [zkoumaná] škola své studenty motivuje do studia a do budoucího profesionálně hudebního života“ (s. 4).

Autorka se inspirovala prací amerického antropologa Roberta F. Murphyho *Umlčené tělo* (s. 18-19) a ke zkoumanému prostředí přistupuje jako k subkultuře. Vychází z předpokladu, že studenti mají „podobný životní styl a rytmus, žargon a společné jmenovatele – zrakové postižení a hudbu“ (s. 22), kterým se odlišují od většinové společnosti a jejích hodnot a stylu života. Konzervatoř tak podle autorky „svým studentům nepředkládá pouze vzdělání, ale do jisté míry i hodnotový systém a životní styl“.

Aplikace Murphyho pojetí postižených jako subkultury zde ovšem naráží na skutečnost, že na konzervatoři nestudují pouze nevidomí (indikovaní) studenti, ale také studenti zdraví (bez indikace) a dokonce studenti autističtí. Vystává tedy otázka, co je kritériem příslušnosti k subkultuře „Deylák“? Je to zmiňované postižení, společně se vztahem k hudbě? Nebo je to soubor hodnot a norem, který konzervatoř studentům předává? A je možné tvrdit, že indikovaní studenti mají stejné normy a hodnoty jako studenti bez indikace? Tedy je možné opravdu hovořit o konzervatoři jako o subkultuře, jak to činí autorka (s. 22), a pokud ano, na základě jakých kritérií?

Metodologii výzkumu věnuje autorka poměrně rozsáhlou část práce (s. 9-17), což lze označit za nesporný klad. Dokazuje tím, že si uvědomuje, jak je důležité zřetelně deklarovat metodologické pozice, které při výzkumu zaujala. Ještě lépe by tuto část bylo možné hodnotit, pokud by ji autorka zbavila formy typické pro projekty výzkumu (zejména co se týká její struktury).

Pro zodpovězení své výzkumné otázky autorka zvolila metodu etnografického výzkumu, tedy zúčastněného pozorování doplněného nejprve o neformální rozhovory a následně cílené rozhovory polostrukturované. Že výzkumu věnovala pečlivou pozornost, dokládá mimo jiné popis prostředí konzervatoře i popisy vybraných pozorovaných situací. Bohužel právě tyto popisy nijak výrazně nepřispívají k zodpovězení výzkumné otázky, kterou si autorka položila. Je proto otázkou, zda by k jejímu zodpovězení nestačilo provést pouze polostrukturované rozhovory, z nichž většina autorčiných závěrů pochází.

Způsob, jakým autorka výzkum pojala, totiž přímo vybízí k tomu, zvolit si za cíl výzkumu detailní etnografický popis zkoumané subkultury, který by ukázal, na jakých základech stojí a jak vlastně funguje. K tomu autorka také částečně směřuje, když uvádí, že v jejím „výzkumu bylo stěžejní pozorování chodu subkultury a způsobů kterými působí na své členy. Nešlo (...) jen o pozorování výuky, ale zejména o styl života subkultury a hodnoty jejích členů“ (s. 14). Autorka se o etnografický popis sice v náznavu snaží (s. 37-40), ale styl života subkultury a zejména hodnoty jejích členů, tedy její konstitutivní charakteristiky, se jí zachytit nepodařilo. Příkladem může být popis „deyláckého“ žargonu. I když si jej autorka všímá (s. 40), činí tak pouze výčtem užívaných specifických slov, namísto aby vysvětlila jejich význam a ukázala jejich důležitost pro zkoumanou subkulturu.

Stěžejním zdrojem dat pro zodpovězení výzkumné otázky byly již zmiňované polostrukturované rozhovory (s. 42-47). Namísto jejich detailnější analýzy s cílem odkrýt vztahy a souvislosti autorka pouze shrnuje výpovědi svých respondentů (sic!) na tři položené otázky. Interpretace se tak omezuje na pouhou kvantifikaci těchto výpovědí, např. „pět studentů ze sedmi si myslí“ (s. 45) a jejich shrnutí.

Závěry (s. 48-53), které na základě těchto rozhovorů autorka předkládá, navíc bohužel ne zcela korespondují se zvolenou výzkumnou otázkou. Spíše než strategie, kterými škola studenty motivuje do budoucího profesního života, autorka představuje faktory, které mají na volbu jejich povolání negativní či pozitivní vliv, což není to samé.

Abych však nebyl pouze kritický, z práce přímo číší, že autorka opravdu prováděla terénní výzkum metodou zúčastněného pozorování, které představuje jednu z nejnáročnějších výzkumných metod. Daří se jí, i když pouze torzovitě, zprostředkovat zkoumanou subkulturu čtenáři a vyvolat tak v něm dojem, jakoby „tam také byl“ a že „to tam také zná“, což je obrovským kladem.

Velmi podařené jsou také medailonky jednotlivých informátorů, které bych však uvítal uvedené dříve, než se objeví jejich výpovědi.

Ocenit je třeba i autorčinu vysokou míru reflexivity, s níž si uvědomuje svou pozici v rámci výzkumu, a to nejen v úvodu, ale v rámci celého textu.

Po literární stránce je práce napsána velmi čtivě a na bakalářskou práci také obsahuje minimální počet gramatických a stylistických chyb.

Za největší škodu považuji, že se autorka více nezaměřila na to, aby popsala zkoumanou subkulturu, ačkoliv k tomu měla ty nejlepší předpoklady. Jak svou práci dokazuje, byla schopná proniknout do zkoumaného terénu, navázat v něm fungující vztahy s informátory, vyvodit z výzkumu určité závěry a ty zprostředkovat čtenáři. Proto i přes zmiňované nedostatky práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**, v rozmezí **34-36 kreditů**.

V Praze 10.10.2008

Mgr. Martin Heřmanský